

## ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНУ СИСТЕМУ ПІДПРИЄМСТВА

*Башук І. Г., канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Тимошенко Ю. С., магістр, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця*

Складна економічна, політична ситуація та військовий стан в Україні вимагає від підприємств ведення господарської діяльності, спрямованої на отримання прибутку та задоволення суспільних потреб, в надзвичайно складних, а інколи навіть екстремальних умовах. Прийняття управлінських рішень системою корпоративного менеджменту потребує оптимальної організації обліково-інформаційної системи, що включає в себе всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання, та формує інформаційно-аналітичне підґрунтя для всіх рівнів управління підприємством. Обліково-інформаційна система повинна правдиво відображати факти господарської діяльності на рахунках бухгалтерського обліку, в аналітичних і синтетичних регістрах, та повністю задовольняти потребу внутрішніх і зовнішніх користувачів в швидкому отриманні інформації не лише облікового, а й технологічного характеру, надати інформацію для складання статистичної та податкової звітності, а також для розробки перспективних планів і прогнозів системою корпоративного менеджменту підприємства.

Метою корпоративного менеджменту підприємства є прийняття таких управлінських рішень, які б мали запланований економічний ефект та прогнозували певний економічний потенціал. Економічний потенціал підприємства формується під впливом багатьох факторів, одним з яких є податки та їх вплив на суб'єктів господарювання. Податкові фактори впливу можна оцінювати за різними ознаками та елементами, але головне значення податків на корпоративному рівні розглядається через податкове навантаження, соціальну відповідальність підприємства та його податковий імідж. Податки мають значний вплив на виробничу діяльність, економічну ефективність, конкурентоспроможність суб'єкту господарювання виконувати свої фінансові зобов'язання, мати здатність до формування фінансових ресурсів та конкурентоздатності продукції або послуг.

Одним із структурних елементів обліково-інформаційної системи є підсистема податкового обліку, яка будується на основі бухгалтерського обліку, трансформуючи облікову інформацію відповідно до вимог податкового законодавства. А отже одним з факторів, що впливає на будову обліково-інформаційної системи підприємства, є податковий облік. Проаналізувавши роботи вітчизняних та зарубіжних вчених щодо місця та ролі податкового обліку в інформаційній системі підприємства, схилиємося до тих, хто вважає, що податковий облік є саме складовим елементом системи бухгалтерського обліку та обліково-інформаційної системи, зокрема. Податковий облік є важливою складовою бухгалтерського обліку, яка забезпечує дотримання податкового законодавства та формує інформацію для державних органів. Це

дозволяє підприємствам своєчасно та правильно нараховувати і сплачувати податки, а також знижує ризики можливих штрафів та санкцій. Принципи, організаційні елементи та порядок ведення податкового обліку на підприємстві повинні закріплюватися корпоративною податковою політикою. Корпоративна податкова політика може бути окремим розпорядчим актом або структурним елементом облікової політики суб'єкту господарювання – це не так важливо, найбільший економічний ефект для підприємства дає її безпосереднє застосування суб'єктом господарювання з метою зниження податкового навантаження законними методами, тобто оптимізацією податкової підсистеми.

Жоден нормативний акт, включаючи Податковий кодекс України [1], не надає тлумачення поняття «податкова політика», проте дослідження сутності визначеної категорії заслуговує на увагу багатьох вчених. Наприклад, Волошан І. Г. та Волковська Я. В. надають наступне визначення поняття: «податкова політика підприємства – це обґрунтований вибір системи сплати податків, що сприятиме функціонуванню підприємства в рамках правового поля та збалансуванню податкових інтересів між державою та підприємством – платником податків» [2]. Вибір податкової політики з боку суб'єкта господарювання потребує особливої уваги, оскільки податки – витрати, а кожні витрати повинні бути проаналізовані та сплановані для того, щоб максимізувати прибуток підприємства.

Жоден нормативно-правовий акт України не містить вимоги щодо наявності податкової політики на підприємстві, проте її досконала розробка сприяє економічному розвитку підприємства. Податкова політика є частиною загальної облікової політики підприємства, а отже це певні правила формування обліково-інформаційного забезпечення підсистемою податкового обліку. В досконалому вигляді податкова політика повинна відображати обрану систему оподаткування, порядок ведення податкового обліку, а також містити інформацію, яка є важливою для системи корпоративного менеджменту, зовнішніх та внутрішніх користувачів для контролю правильності обрахунку, повноти та своєчасності нарахування та сплати податкових платежів до бюджету, розрахунку та аналізу податкового навантаження на економічну систему підприємства. Працівник, який відповідальний за розробку корпоративної податкової політики, повинен мати загальне уявлення про господарську діяльність підприємства, досконало знати норми Податкового кодексу України, займатися розрахунком податкових платежів, бюджетуванням податків та податковим плануванням. Фахівець підсистеми корпоративного податкового менеджменту повинен визначити, яка система сплати податків буде для підприємства оптимальною, тобто сприятиме зменшенню суми податкових платежів.

Правильно сформована податкова політика – це не лише внутрішній документ суб'єкта господарювання, що закріплює вибір одного з декількох альтернативних варіантів обліку, а й один з інструментів ефективного управління ним. Вона допомагає зменшити кількість податкових порушень, знизити інформаційні ризики та підвищити загальну економічну безпеку підприємства. Від обраної податкової політики на підприємстві залежатиме

відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, а отже в обліково-інформаційній системі підприємства.

Наприклад, якщо підприємство є платником податку на прибуток на загальних підставах, а не перебуває на спрощеній системі оподаткування, то в бухгалтерському обліку податкове навантаження за рахунком 98 «Податок на прибуток» [3] буде визначатися за принципом нарахування доходів та витрат, який є обов'язковим до застосування в системі бухгалтерського обліку. Тобто методика розрахунку «бухгалтерського» та «податкового» фінансового результату до оподаткування буде здійснюватися за одним принципом – нарахування та відповідності доходів та витрат. Особливістю розрахунку «податкового» податку на прибуток, в даному випадку буде лише в застосуванні податкових різниць до «бухгалтерського» фінансового результату відповідно до діючого податкового законодавства. Отже, за умов застосування загальної системи оподаткування суб'єктом господарювання, методика «податкового» та «бухгалтерського» розрахунку фінансового результату та його податкового навантаження максимально наближена. Позитивний фактор – зменшене або спрощене інформаційне навантаження на систему корпоративного менеджменту, але недолік – витати суб'єкту господарювання на сплату податкового тягаря, може мати значно більший вплив на ефективність господарської діяльності. Адже податок на прибуток на загальній системі оподаткування складає 18% від бази оподаткування – фінансового результату діяльності підприємства.

Спрощена система оподаткування передбачає формування податкового навантаження підприємства за касовим методом. Касовий метод в обліку – це метод, за яким фінансові операції вважаються здійсненими в той час, коли гроші фактично надійшли або були витрачені, а не в той момент, коли було укладено угоду або поставлено товар. Тобто, податкове навантаження підприємства, яке використовує спрощену систему оподаткування, буде формуватися за вхідними грошовими потоками, а не за системою доходів та витрат. Податок, який сплачується на спрощеній системі оподаткування має назву – єдиний податок. Відсоткові ставки до бази оподаткування юридичних осіб – суб'єктів господарювання складають 3% або 5%, залежно від статусу платника податку на додану вартість (3% - якщо підприємство платник ПДВ, 5% - якщо не платник ПДВ).

На перший погляд, порівнюючи податкові ставки від бази оподаткування на загальній системі (18% податку на прибуток) та спрощеній системі оподаткування (3% або 5% єдиного податку), можна було б віддати велику перевагу єдиному податку. Але, для податку на прибуток базою оподаткування є фінансовий результат системи бухгалтерського обліку, скоригований на податкові різниці, а базою оподаткування єдиний податком є вхідні грошові потоки підприємства. Вхідні грошові потоки підприємства значно більші від фінансового результату, тому вибір системи оподаткування на основі відсоткового значення того чи іншого податку є заздалегідь невірним. Крім відсоткової ставки, в даному випадку, варто врахувати: види діяльності підприємства (адже спрощена система має обмеження за видами діяльності); обсяги грошових надходжень підприємства (адже спрощена система має

обмеження щодо граничного розміру доходу суб'єкту господарювання); умови розрахунків за договорами: авансові платежі чи післяплата та інші.

На вказаному прикладі ми розглянули можливість законної оптимізації податкового навантаження підприємства лише за двома податками, в той час як стаття 9 Податкового кодексу України [1] передбачає 8 загальнодержавних (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито, військовий збір) і 4 місцевих (податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір) податків і зборів, та Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного страхування в обов'язковому порядку. Як правило, суб'єкт господарювання не є платником одразу всіх перелічених податків та зборів, а сплачує лише частину з них. Яку саме частину податків? За якими ставками? Відповідь на ці питання і дає податкова політика на корпоративному рівні. Тому наявність податкової політики на підприємстві є об'єктивною та необхідною умовою для прийняття виважених рішень управлінською ланкою підприємства.

Таким чином, важливою складовою обліково-інформаційної системи підприємства є податкова політика – як основа формування підсистеми податкового обліку на підприємстві. Правильно розроблена податкова політика є вихідною для побудови підсистеми податкового обліку, основою для прийняття рішень системою корпоративного менеджменту з питань оподаткування, сприятиме економічному розвитку підприємства та сприятиме підвищенню економічної безпеки бізнесу в умовах нестабільної та ризикової економіки. Через це, основна ціль податкової політики полягає в активному впливі на отримання економічного ефекту підприємства в певних умовах господарювання. Побудувавши якісну обліково-інформаційну систему як основу, та систему корпоративного податкового менеджменту, зокрема, можна створити умови для стабільного розвитку суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 29.10.2024).
2. Волошан І. Г., Волковська Я. В. Облікова і податкова політика в управлінні бізнес-процесами промислових підприємств. «Бізнес Інформ». 2019. №1. С. 273-278.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30 листоп. 1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 29.10.2024).